

velen deelgenomen aan het illegale werk, maar er waren onder hen enkele figuren tegen wie de linker-sectie van de GAC grote bezwaren had: leiders van vakcentrales die in het begin van de bezetting van weinig weerbaarheid hadden getuigd, en van der Mandele die lid was geweest van de commissie Woltersom. In geografisch opzicht was de Adviescommissie bovendien onevenwichtig samengesteld: van de vier-en-vijftig leden kwamen er vijf-en-veertig uit het westen, zestien waren woonachtig in Amsterdam, één in Noord-Brabant en de provincie Zeeland was in het geheel niet vertegenwoordigd.

Al ongeveer een maand was het kabinet-Schermerhorn in functie, toen de Adviescommissie op 20 juli door de minister-president werd geïnstalleerd. Hij zei dat zij de regering vooral diende te adviseren over de samenstelling van een noodparlement, maar maakte aanstonds duidelijk dat de regering aan verdere adviezen nauwelijks behoefte had. 'Wat andere onderwerpen betreft', zei hij, 'brengt de regeringspraktijk met zich mee dat in vele gevallen onderwerpen aan de orde komen waarbij de praktijk van het leven het vragen van advies dat betrekkelijk lange tijd vordert, onmogelijk maakt.'¹ De commissie koos prof. mr. Paul Scholten, de Amsterdamse hoogleraar die eind '41 het Comité-Scholten had opgericht dat met het 'eerste' Nationaal Comité had samengewerkt, als voorzitter en Vorrink als ondervoorzitter. Dit alles geschiedde in het openbaar en vervolgens werd na felle debatten een voorstel aangenomen om de verdere vergaderingen, tenzij de commissie anders wenste, in het geheim te doen plaatsvinden. Dat deed voor van Randwijk, maar bepaald niet alleen voor hem, de deur dicht. Verbitterd schreef hij in *Vrij Nederland*: 'De functie van de NAC is wel . . . tot de kleinst mogelijke teruggebracht, vergeleken bij hetgeen ons in de bezettingstijd voor ogen zweefde. Wij vroegen ons daarom bij de plechtigheid af, of we bij een installatie dan wel bij een begrafenis waren.'²

Nog geen twee weken na die installatie, op 2 augustus, werd het wetsbesluit gepubliceerd dat de Tijdelijke Staten-Generaal instelde: een zuiveringscommissie, bestaande uit de vice-president van de Raad van State, Beelaerts, de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, resp. mr. W. L. baron de Vos van Steenwijk³ en mr. van Schaik, de voorzitter van de GAC, Brutel, en de voorzitter van de Nationale Adviescommissie,

¹ Aangehaald in H. W. Sandberg: *Grote Adviescommissie der Illegaliteit. Witboek over de geschiedenis van het georganiseerde verzet voor en na de bevrijding (1950)*, p. 248 (verder aan te halen als: *Witboek GAC*). ² *Vrij Nederland*, 28 juli 1945. ³ Hij werd wegens ziekte spoedig door prof. mr. B. C. de Savornin Lohman vervangen.